

Nr 250.

Av herrar **Osvald** och **Petersson**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående inrättande av en fiskeristyrelse med statens fiskeriförsök m. m.

Efter motioner vid riksdagen år 1935 (I: 24 och II: 61) beslöt riksdagen (skriv. nr 89) anhålla, att Kungl. Maj:t ville låta verkställa utredning om åtgärder för undvikande av förorening av vattnet i sjöar och vattendrag till skydd för fiske, växtlighet och andra berättigade intressen.

De med anledning härav tillkallade sakkunniga föreslogo till en början provisorisk lagstiftning om särskilda åtgärder till motverkande av skada på fiske genom vattenförorening. Förslaget förelades riksdagen (Kungl. Maj:ts proposition 1937: 229) och bifölls. Den 1 juli 1937 trädde »Förordning angående särskilda åtgärder till motverkande av skada å fiske genom vattenförorening» (nr 598) i kraft; enligt denna förordnades till tillsynsmyndighet rörande vattenförorening laboratorn vid fiskeriundersökningsanstalten Sten Vallin.

Fullföljande sitt uppdrag avgåvo de sakkunniga sedermera »Betänkande angående åtgärder till motverkande av vattenförorening m. m.» (SOU 1939: 40 och 1941: 16). Betänkandet innefattar förslag till lagstiftning rörande vattenförorening samt tillsyn, förslag angående förprovning rörande åtgärder mot vattenförorening, förslag till instruktioner för den föreslagna tillsynsmyndigheten m. m. De sakkunniga föreslogo tillskapandet av tvenne tillsynsorgan, en sanitär tillsynsmyndighet under medicinalstyrelsen samt en fisketillsynsmyndighet under lantbruksstyrelsen.

I yttrandena över de sakkunnigas förslag framhölls från flera håll, att tillsynsverksamheten borde vara centraliserad till ett organ med en chef (Ingenjörsvetenskapsakademien, Svenska teknologföreningen) eller i varje fall underordnas en gemensam chefsmyndighet (Jernkontoret, Sveriges industriförbund, Skånes handelskammare, Svenska cellulosa-föreningen). Kommerskollegium ansåg det i hög grad önskvärt och lämpligt, att tillsynsmyndighetens självständiga ställning upprätthölls. I ett yttrande, nämligen från statskontoret, anfördes, att det vore naturligt, att den centrala tillsynen till motverkande av vattenförorening anförtröddes åt medicinalstyrelsen resp. lantbruksstyrelsen, varvid erforderliga laboratorieundersökningar kunde anförtröas åt statens institut för folkhälsan resp. fiskeriundersökningsanstalten.

I proposition till riksdagen (1941:45) upptog Kungl. Maj:t i huvudsak de sakkunnigas förslag. Med hänsyn till rådande förhållanden ansågs tillsynsorganisationen böra inskränkas till fisketillsynsmyndigheten, till vars egentliga uppgift borde kunna läggas tillsyn ur allmän naturskyddssynpunkt samt — ehuru allenast i den mån det vore med huvuduppgiften förenligt — ur sanitär synpunkt. Med anledning av vad statskontoret anfört framhölls:

»att den nuvarande fisketillsynsmyndighetens jämförelsevis självständiga ställning enligt enstämmiga vittnesbörd visat sig vara till stort gagn och befrämjat ett smidigt handlag i utövningen av tillsynsverksamheten, vilken också erhållit de bästa vitsord. Myndigheten har kunnat på ort och ställe under eget ansvar lämna råd och anvisningar angående erforderliga åtgärder. Självständigheten skulle gå förlorad, om myndighetens arbetskrafter såsom statskontoret synes ha förutsatt flyttas inom lantbruksstyrelsen för att där fylla motsvarande uppgifter. Det är icke antagligt, att därigenom skulle vinnas någon möjlighet att minska omkostnaderna eller att för samma kostnader erhålla större arbetseffekt.»

I likalydande motioner vid riksdagen år 1941 (I: 187 och II: 252) uttalades också, att tillsynsmyndigheten borde vara en och till sitt förfogande äga personal, som i antal ej understege den av de sakkunniga för båda myndigheterna föreslagna.

Andra lagutskottet framhöll (1941:12):

»att en överbelastning av fisketillsynsmyndigheten kan medföra stor skada och bland annat äventyra det samarbete på området, som redan börjat komma till stånd mellan industrien och det allmänna. Det vore mycket beklagligt, om på det sättet myndighetens enligt samstämmiga vittnesbörd gagnrika verksamhet icke längre skulle möta den förståelse, som hittills kommit den till del. Emot en alltför långt driven sparsamhet i tillsynsorganisationen kan vidare åberopas icke blott att de kostnader, som därigenom på ett håll undvikas, måhända mer än uppvägas av ökade utgifter för vattendomstolarna och hälsovårdsmyndigheterna genom att de nödgas anlita särskilda sakkunniga i större utsträckning. Dessutom komma olika olägenheter av vattenförorening — ofta av direkt ekonomisk art — att få kvarstå längre än som eljest varit behövt.»

Utskottet anförde vidare:

»Över huvud taget är det av vikt, att tillsynsverksamheten ständigt omhänderhaves av väl kvalificerad person. Utskottet förutsätter, att lantbruksstyrelsen, under vars inseende fisketillsynsmyndigheten skall lyda, i de former, som stå till buds, stödjer myndigheten i dess funktion.»

Utskottet konstaterade även, att »enligt förslaget till lag om tillsyn över vattendrag, sjöar och andra vattenområden skall sådan tillsyn ur fiske- och naturskyddssynpunkt under lantbruksstyrelsens inseende utövas av den förut nämnda fisketillsynsmyndigheten.»

Riksdagen beslöt i huvudsaklig överensstämmelse med Kungl. Maj:ts proposition.

Således skall nu enligt »Lag om tillsyn över vattendrag, sjöar och andra vattenområden» (1941: 615) ur fiske- och naturskyddssynpunkt samt, i den mån så lämpligen kan ske, ur hälsovårdssynpunkt under lantbruksstyrelsens inseende tillsyn utövas av en myndighet, benämnd fisketillsynsmyndigheten. Denna äger meddela råd och anvisningar till motverkande av olägenhet genom industriellt avloppsvatten eller kloakvatten, den äger påkalla länsstyrelsens prövning och föra talan hos vattendomstol samt vid syneförrättning enligt 10 kap. vattenlagen. Enligt dess instruktion (1941: 855) åligger det myndigheten att ur nämnda synpunkter granska anmälningar om nya fabriker och större kloakledningsföretag, vilka omförmälas i särskild kungörelse (1946: 684), granska handlingar som översändas jämlikt stadganden i 10 eller 11 kap. vattenlagen, förrätta inspektioner samt med uppmärksamhet följa teknikens utveckling på området. Fisketillsynsmyndigheten skall vidare, i den mån övriga göromål det medgiva, vid behov biträda lantbruksstyrelsen vid beredning av ärende inom området för myndighetens särskilda sakkunskap.

Personalen hos fisketillsynsmyndigheten utgöres av en överinspektör, tillika personligen förordnad att vara fisketillsynsmyndighet (Ce 31), en biologisk laborator (Ce 29), en biologisk assistent (Ce 20) och ett kontorsbiträde (Ce 8). Samtidigt med att ny kungörelse om förprovning etc. (1946: 684) trädde i kraft med skyldighet för större kloakledningsföretag att göra anmälan till fisketillsynsmyndigheten, hade skapats en ny befattning såsom teknisk laborator (civilingenjör), med vilken var förenad ett arvode av 11 500 kronor och som skulle jämsättas med lönegraden Eo 26. Först vid andra ledigförklarandet av denna befattning erhöles genom personliga påstötningar en sökande, vilken numera innehar befattningen.

Den provisoriska tillsynsmyndigheten 1937—1941 hade sin verksamhet förlagd till lokaler hos fiskeriundersökningsanstalten vid Drottningholm på Lovön. För fisketillsynsmyndigheten uppfördes sedermera genom anslag från statens arbetsmarknadskommission en tillbyggnad, där myndighetens särskilda önskemål i fråga om tjänsterum, vattenlaboratorier och akvarielokaler med sjövattnen tillgodosågos. För fisketillsynsmyndighetens administrativa arbete är det ett oeftergivligt villkor, att verksamheten förenas med analys- och forskningsarbete av delvis mycket särpräglad art.

Fisketillsynsmyndigheten har med i huvudsak nuvarande organisation varit verksam i över sex år. Den har därvid utfört ett gagneligt arbete på sin huvuduppgift: att vaka över att våra vattendrag hållas rena; effekten av dess verksamhet har dock begränsats framför allt av bristen på arbetskraft och byggnadsmaterial för driftmässiga återvinningsanläggningar inom industrien och för avloppsreningsverk. Genom samarbete med centralorganisationer inom bl. a. sockerindustrien, mejerihanteringen, gruvindustrien och cellulosaindustrien ha viktiga frågor bearbetats centralt.

Myndighetens tjänstemän ha enligt uppgift kommit till den uppfattningen beträffande verksamhetens huvudinriktning, att vattenföroreningsfrågorna borde handläggas centralt av ett organ, som inom sig besitte humansanitär, veterinärsanitär, fiskeribiologisk, allmänbiologisk och reningsteknisk sakkunskap; på grund av vattenföroreningarnas natur och verkningar vore det för att nå huvudsyftet — även ur fiskerisympunkt — angelägnare, att det förefunnes samarbete inom en institution mellan alla dessa sakkunigområden än t. ex. mellan vissa av dem och fiskeridministrationsen, med vilken fiskets representanter inom en dylik institution självfallet komme att upprätthålla den kontakt, som för dem, såsom utbildade inom fiskeriväsendet, vore naturlig och kunde instruktionsmässigt föreskrivas. Förhållandena hade ännu icke medgivit ett målmedvetet arbete på detta organisatoriska slutmål; dock torde 1946 års vatten- och avloppssakkunniga ha dessa frågor under utredning.

Det har varit nödvändigt att så utförligt som skett redogöra för fisketillsynsmyndighetens tillblivelse, organisation och arbetsuppgifter. Dess utveckling till en allsidig tillsynsmyndighet över våra vatten, en allmän vatteninspektion om man så vill, synes nämligen nu vara allvarligt hotad.

I betänkande med förslag angående fiskets administration m. m. (SOU 1947: 8) ha de sakkunniga, som finna att en särskild fiskeristyrelse bör inrättas, efter en diskussion av fisketillsynsmyndighetens arbetsuppgifter framhållit, att fisketillsynsmyndigheten »torde bära intaga samma ställning till fiskeristyrelsen som för närvarande till lantbruksstyrelsen». Av hörda remissinstanser har statskontoret ansett (jfr ovan dess av Kungl. Maj:ts bemötta inställning år 1941) att fisketillsynsmyndighetens åliggande borde överflyttas till en nybildad fiskeristyrelse, som alltså skulle fungera som fisketillsynsmyndighet. Överinspektörsbefattningen borde då kunna ersättas med en särskild föredragandetjänst såsom förste byråinspektör (Ca 29; bleve så ej fallet hade statskontoret ej något emot att överinspektören placerades i Ca 32). Länsstyrelsen i Stockholms län har ensam av övriga remissinstanser uttalat liknande uppfattning.

I Kungl. Maj:ts proposition till årets riksdag, nr 49, föreslås inrättande av en fiskeristyrelse med statens fiskeriförsök; däri anföres bl. a. följande:

»Fiskeristyrelsen med statens fiskeriförsök skall enligt föreliggande förslag stå som målsman för och ha överinseendet över undersöknings- och försöksverksamheten på fiskets område. Fisketillsynsmyndighetens arbetsuppgifter äro i många avseenden likartade med nämnda verksamhetsgrens, och även för det administrativa arbetet inom styrelsen har fisketillsynsmyndighetens verksamhet stor betydelse. Det torde därför vara naturligt, att denna myndighet inordnas i fiskeristyrelsen med statens fiskeriförsök, där den torde bära beredas ställning såsom särskild avdelning, benämnd tillsynsavdelningen, parallell med byråerna och med överinspektören såsom chef. Under nuvarande förhållanden kan jag icke förorda någon annan

utökning av dess personal, än att ett tekniskt biträde i lönegrad Cf 4 får anställas. Icke heller anser jag mig kunna tillstyrka överförande av vissa befattningar på ordinarie stat. Däremot synes mig den arvodestjänst, som innehaves av laboratorn med teknisk utbildning, böra placeras på extra ordinarie stat. En lönegradsplacering i Ce 27, ungefärligen motsvarande nu utgående arvode, torde därvid vara till fyllest.»

Det torde böra påpekas dels att detta förslag innebär en väsentlig ändring av innebörden i gällande lag, dels att frågan av föredragande statsrådet den 23 januari anmälts efter gemensam beredning med cheferna för finans- och jordbruksdepartementet men icke med chefen för justitiedepartementet, som ännu icke synes ha tagit ställning till i propositionen bebådade lagändringar, dels att icke någon sakkunnig instans beretts tillfälle att yttra sig över förslaget.

Vad beträffar huvudfrågan, fisketillsynsmyndighetens organisatoriska ställning, göres gällande, att fisketillsynsmyndighetens uppgifter i många avseenden äro likartade med undersökningsverksamhetens samt att fisketillsynsmyndighetens verksamhet även vore av stor betydelse för det administrativa arbetet inom styrelsen. Såsom av det ovan anförda framgår, är fisketillsynsmyndighetens verksamhetsområde icke begränsat till fiskets problem utan betydligt mera omfattande. Det torde också vara uppenbart, att fisketillsynsmyndighetens arbetsresultat kunna utnyttjas av en fiskeristyrelse lika väl, om myndigheten *lyder under* styrelsen eller under annan styrelse, som om den utgör en *avdelning inom* styrelsen. Det har även anförts, att fisketillsynsmyndigheten skulle kunna draga fördel av en fiskeristyrelsens administrativa personal för juridiskt biträde och skrivhjälp. Det torde emellertid icke möta något hinder för fisketillsynsmyndigheten att, såsom nu i enstaka fall kan ske, utnyttja möjligheten till juridiskt biträde även vid bibehållen självständighet. Sak samma gäller om den föreslagna styrelsens möjligheter att skapa kontakt mellan administrationen och näringsens representanter i styrelsen. Värdet härav kan vara stort men torde icke minskas av att nu rådande relation mellan styrelse och fisketillsynsmyndighet bibehålles oförändrad.

Mot den föreslagna förändringen av fisketillsynsmyndigheten till en tillsynsavdelning inom fiskeristyrelsen tala flera skäl.

Fisketillsynsmyndighetens nuvarande placering på Lovön kan av laboratorie- och akvarietechniska skäl icke utbytas mot lokaler i staden, en placering som bl. a. skulle nödvändiggöra anställande av fiskmästare, nu gemensam för fisketillsynsmyndigheten och fiskeriundersökningsanstalten.

Vid bibehållen placering blir möjligheten till ömsesidigt utnyttjande av fiskeristyrelsens och fisketillsynsmyndighetens resurser i olika avseenden högst reducerad och förhindrar i varje fall uppläggande av gemensam registrering och arkivering. Den föredragningskyldighet i styrelsen, som kan

komma att föreskrivas, medför rent praktiskt sett en i brådskande fall avsevärd omgång och en betydande tidsspilla för föredraganden.

Fisketillsynsmyndighetens avgöranden *gälla praktiskt taget aldrig fiskerifrågor* utan i regel synnerligen speciella reningsfrågor eller därmed sammanhängande lika speciella rättsfrågor; detta även i fall där fiskerisympunkten är den dominerande för fisketillsynsmyndighetens ingripande. Icke ens här kan alltså en fiskeristyrelse av föreslagen sammansättning (tre representanter för fiskarbefolkningen och en för fiskhandeln jämte verksamchefen) tänkas besitta den sakkunskap, som måste krävas av en ansvarig, personligt förordnad fisketillsynsmyndighet.

Fisketillsynsmyndighetens ärenden äro i mycket stor utsträckning av den beskaffenhet, att intet fiskeriintressé förefinnes. Ur denna synpunkt har myndighetens nuvarande benämning visat sig olämplig vid rent sanitära ärenden, vilka författningsenligt i stort antal komma under myndighetens bedömande. Ett riktigare för verksamhetens art mera betecknande namn vore t. ex. statens vatteninspektion. En fastare anknytning till fiskeristyrelsen synes därför icke blott meningslös utan för en sund utveckling t. o. m. hämmande.

Nuvarande överinspektörens personliga förordnande såsom fisketillsynsmyndighet finge enligt det nu framlagda förslaget frångå honom. I propositionen anges icke, huruvida fisketillsynsmyndighet skall förordnas eller om dess åligganden efter lag- och författningsändringar skola övertagas av fiskeristyrelsen. Det senare alternativet skulle helt strida mot Kungl. Maj:ts ovan citerade uppfattning och måste på där anförda — enligt erfarenheten välgrundade — skäl verka hindrande i den föreslagna tillsyns-avdelningens arbete.

Stor vikt har fästs vid det samarbete, som instruktionsmässigt skall upptagas, och har upptagits, mellan fisketillsynsmyndigheten och berörda industrier. Det kan starkt ifrågasättas, om den sålunda inslagna vägen med samma fördel kan följas, därest ena parten icke längre skulle vara en ansvarig person utan en inom området icke sakkunnig fiskeristyrelse.

Om ovan anförda olägenheter skola kunna undgås, kan antingen fiskeristyrelsen tänkas giva överinspektören vidsträckt befogenheter, eller ock kan han trots myndighetens ändrade ställning förordnas till fisketillsynsmyndighet, i vilket senare fall lagändringen icke erfordras. Vid sådant förhållande lär man efter en kringgående rörelse vara åter vid den utgångspunkt, där man för närvarande befinner sig.

Det borde för övrigt allvarligt övervägas, om icke fisketillsynsmyndigheten i samband med en namnändring anknötes till annat ämbetsverk, t. ex. medicinalstyrelsen.

Ytterligare en punkt torde få beröras. Den tekniska laboratorsbefattning, för vilken ovan redogjorts, har i propositionen placerats i lönegrad

Ce 27. När befattningen ledigförklarades och nuvarande befattningshavaren förmåddes anmäla sig som sökande, jämfördes den, ehuru då arvodesbefattning, med nuvarande Ce 29. Det torde icke vara möjligt att för lägre lön än sistnämnda erhålla kompetent befattningshavare (civilingenjör) eller behålla person, kompetent att fullgöra med befattningen avsedda åligganden. Dessa omfatta t. ex. granskning av bl. a. de förslag, som uppgöras av statens lantbruksingenjörer (Ca 32) och väg- och vattenbyggnadsstyrelsens distriktsingenjörer (Ce 29). Vikten av att på denna befattning kunna erhålla resp. kvarhålla en fullt kompetent person torde ligga i öppen dag.

På grund av vad ovan anförts hemställas,

att riksdagen vid behandlingen av Kungl. Maj:ts proposition nr 49 till årets riksdag måtte besluta

att fisketillsynsmyndigheten behålles vid sin nuvarande självständiga ställning såsom en särskild myndighet, eventuellt lydande under fiskeristyrelsen,

att fisketillsynsmyndighetens namn ändras till statens vatteninspektion, samt

att befattningen såsom teknisk laborator hos fisketillsynsmyndigheten placeras i lönegrad Ce 29.

Stockholm den 18 februari 1948.

Hugo Osvald.

Emil Petersson.